

Γ. Ι. ΛΙΑΟΣ

ΤΟ ΣΤΑΡΤΣΙΟΒΟ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1900-1913

"Οπισθεν τοῦ ὄρους Μπέλλες (Κερκίνη¹-Μπαλαθίτσα)², εἰς τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευράν, ἀνάμεσα εἰς ὑψηλὰ ὄρη, σχηματίζεται ἡ "Ἄνω Κοιλὰς τοῦ Στρουμόνος, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται πολλὰ χωρία. Ἐκ τούτων τὰ σπουδαιότερα ἦσαν τὸ Μελένικον, τὸ Πετρίτσι³ καὶ τὸ Στάρτσιοβο. Πρὸ τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος ὅλα τὰ χωρία αὐτὰ ἦσαν ἑλληνικώτατα ὑπαγόμενα εἰς τὴν μεγάλην Ἐπισκοπὴν Μελενίκου-Σιδηροκάστρου⁴.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος καὶ κυρίως ἀφ' ὅτου ἰδρύθη ἡ Ἐπισκοπὴ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας εἰς Νευροκόπιον, ἤρχισε ἔντονος βουλγαρικὴ προπαγάνδα, ἣτις δι' ἀφειδῶν ὑποσχέσεων καὶ ἀφθόνων χρημάτων τῆς Πανσλαυιστικῆς ὀργανώσεως, προσεπάθησε νὰ ἀποσπάσῃ τὰ χωρία εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν καὶ νὰ ἀλλάξῃ τὴν ἐθνολογικὴν σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ. Παρὰ ταῦτα ὅμως οἱ κάτοικοι ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὰς πατρογονικὰς τῶν παραδόσεις καὶ εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, καὶ τούτων συγκαταλεγομένων μεταξὺ τῶν δυσηρεστημένων κατὰ τῶν προυχόντων καὶ τῶν ἱερέων.

Ἀπὸ τοῦ 1897 ὅμως ὅτε ἡ Ἑλλὰς ἠτύχησε εἰς τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον, τὸ βουλγαρικὸν κομιτάτον, θεωρησάν κατάλληλον τὴν στιγμήν, λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐχθρότητος τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἤρχισε τὸν βίαιον ἐκβουλγαρισμὸν τῶν χωρίων. Ἐναγκαλισθὲν τοὺς διαφόρους ληστὰς τῆς περιοχῆς ὠργάνωσε αὐτοὺς εἰς συμμορίας, τοὺς ἐπλήρωσε μεγάλους μισθοὺς καὶ τοὺς ἐξαπέστειλεν ἔναντιον τῶν ἑλληνικῶν χωρίων. Τότε ἕνα κῆμα ἀγρίας τρομοκρατίας ἐξηπλώθη εἰς ὅλην τὴν περιοχὴν, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν Τούρκων καὶ τῶν ξένων ἀποστολῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πρόμαχοι καὶ στυλοβάται τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦσαν οἱ ἱερεῖς, οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ προύχοντες, κατ' αὐτῶν κυρίως ἐστράφη ἡ μῆνις τῶν κομιτατζήδων καὶ αὐτοὶ ἦσαν τὰ τραγικὰ θύματα.

1) Κατὰ τοὺς Ἀρχαίους. 2) Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς.

3) Ἡ ἀρχαία Πέτρα ἢ Σιντική.

4) Περὶ τῆς Μητροπόλεως Μελενίκου βλέπε Ἐλευθερίου Ταπεινοῦ καὶ ἐν Ἑκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ Κωνιπόλεως τῶν ἐτῶν 1882-3 καὶ 1891.—Πέτρου Σπανδωνίδου Μελένικος ὁ Νεκρὸς Μακεδονικὸς Ἀκρίτης. Θεολογικὴ 1930 σελ. 45-54.

Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν πρῶτον θῦμα ἔπεσεν ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Κούρνοβον Παπαγιάννης Κωνσταντινίδης. Ὅταν μίαν Κυριακὴν κάποιος ἔξωμότης, βούλγαρος πράκτωρ ὀνόματι Ντίνας ἐπεχείρησε νὰ ἀναγνώσῃ τὸν ἀπόστολον βουλγαριστί, ὁ γενναῖος ἱερεὺς τὸν ἤρπασεν ἀπὸ τὸν τράχηλον καὶ τὸν ἔβγαλε ἔξω τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο ὅμως ἐπεσφράγισε τὴν καταδίκην του. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας μία κομιτατζήδικη συμμορία τὸν συνέλαβε καὶ ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ φέρῃ τὸν ἀρχηγόν της ἐπὶ τῶν ὤμων του, ἐπ' ἀρκετὸν διάστημα τὸν ἔξετέλεσεν ἀγρίως εἰς τὸ χωρίον Τράτσκοβον. Μετὰ ταῦτα οἱ βούλγαροι ἐγκατέστησαν βούλγαρον ἱερέα καὶ βούλγαρον διδάσκαλον τὸν αἰμοβόρον, βούλγαρον πράκτορα Ντίμτσιον (1898).

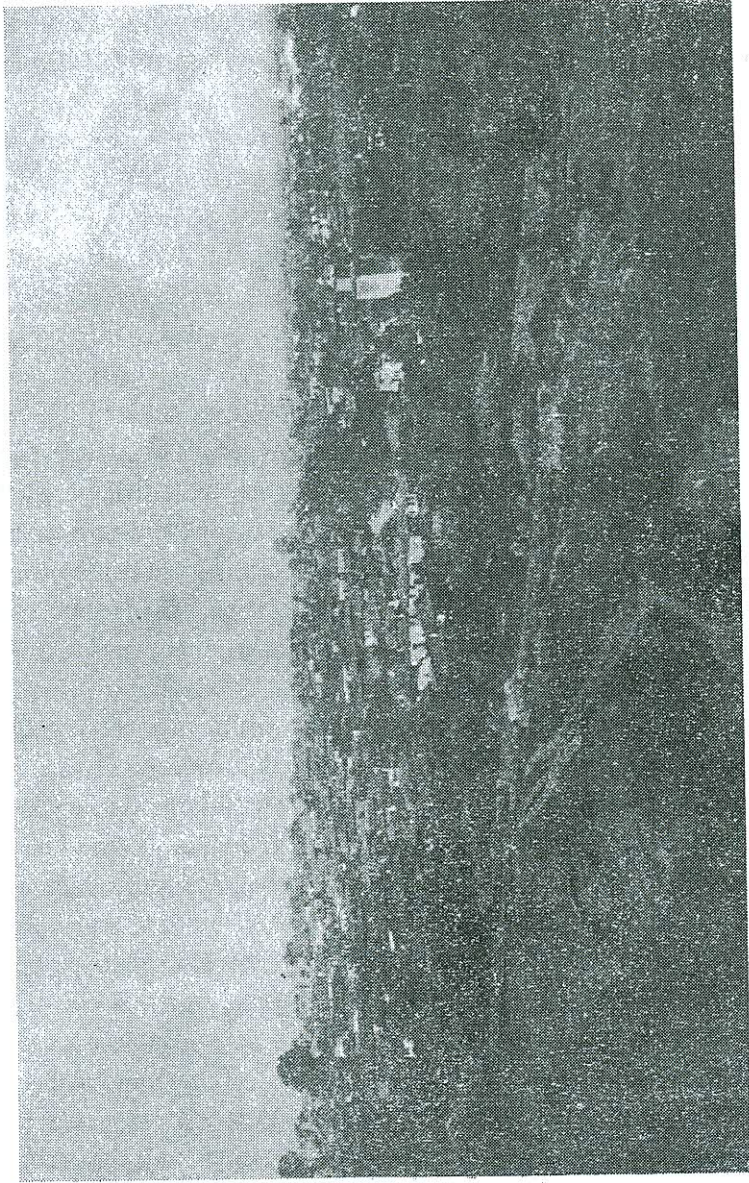
Αἱ βουλγαρικαὶ κομιτατζήδικαι συμμορίαί, αἱ ὁποῖαι ἔδρασαν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἦσαν τῆς μερίδος μὲν τοῦ Σανιάντσку ἀνατολικῶς τοῦ Στρυμόνος εἰς περιοχὴν Μελενίκου, ἐντεῦθεν δὲ τοῦ Στρυμόνος εἰς τὴν περιοχὴν Πετριτσίου-Σταρτσιόβου, τῆς μερίδος Σαράφωφ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ πρῶην ληστοῦ Ντόντσιου, ὅστις συνωδεύετο καὶ ὑπὸ τοῦ βουλγάρου λοχαγοῦ Παρθένωφ. Ὑπὸ τὴν διοίκησιν τούτου ἦσαν αἱ συμμορίαί τῶν Σμολαγλῆ Γιάγκο, ἐκ τοῦ ὁμωνύμου χωρίου, τοῦ Πετρώφ, ἐκ τοῦ χωρίου Τσαπαρέου τοῦ Παῦλε, ὅστις ἐκάη ἀργότερον εἰς Ράμαναν⁵, τοῦ Μπακάλτσιεφ ἐκ τοῦ χωρίου Ἰάκωβον καὶ τοῦ Μουχτσίνα ἐκ τοῦ χωρίου Σπάτοβον.

Κατὰ τῶν κομιτατζήδων οἱ Ἕλληνες τῆς περιοχῆς ἀντέστησαν πεισμῶως καὶ καρτερικῶς. Κέντρα τοῦ ὁργανωμένου μακεδονικοῦ ἀγῶνος ἦσαν τὸ Μελένικον καὶ τὸ Πετρίτσι.

Τὸ Πετρίτσι ἦτο κωμόπολις. Τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ του ἦσαν τουρκοὶ καὶ τὸ ἄλλο ἥμισυ χριστιανοὶ Ἕλληνες. Ἦτο δὲ ἔδρα τουρκικῶν, ἀρχῶν ἐπίππου χωροφυλακῆς καὶ Συντάγματος τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἐνεκα τούτου οἱ κομιτατζήδες δὲν ἐτολμούσαν νὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτό. Εἶχον ὅμως κατορθώσει νὰ παρασύρωσι ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος ἕναν ἱερέα ὀνόματι Σακκελάριον καὶ σιγὰ-σιγὰ πλεόν τοῦ ἡμίσεως τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ. Εἶχον δὲ ἰσχυροὺς παράγοντας τοὺς Γεώργιον Φιλίππου, Ἄναστ. Ἀνικατζῆν κ.ἄ. Παρὰ ταῦτα τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἦτο τὸ ἐπικρατοῦν, διότι εἶχεν εἰς χεῖρας του τὸ ἀνθοῦν τότε ἐμπόριον. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐκκλησίας μόνον τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἶχον ἀποσπάσει οἱ βούλγαροι κατόπιν τουρκικῆς ἐπεμβάσεως περὶ τὸ 1880.

Εἰς τὸ Πετρίτσι τὸ κέντρον τοῦ ἀγῶνος ἦτο τὸ περίφημον οἰκοτροφεῖον του, ὃ διευθυντῆς τοῦ ὁποίου, Κ. Παπανικολάου, ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ ἀγῶνος καὶ ὃ κύριος σύνδεσμος τῶν δημιουργηθεισῶν ἀπὸ τοῦ 1903—4 ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν ὀμάδων. Μέσφ αὐτοῦ διαβιβάζοντο ὁδηγίαι καὶ ἐντολαί

5) Γ. Λιάου Ἱστορία τοῦ Νέου Πετριτσίου, Β' τόμ. «Σερραϊκῶν Χρονικῶν», 1957 σελ. 209—254.

ΤΟ ΠΕΤΡΙΤΣΙ

(*Επί τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ ὄρους Μπέλλε, ἐπιδικασθὲν εἰς τὴν Βουλγαρίαν δυνάμει τῆς συνθή-
κης τοῦ Βουκουρεστίου τοῦ 1913. Πόλις γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀναφε-
ρομένη ὑπὸ τῶν συγγραφέων, ὡς Πέτρα ἢ Σιντικὴ).

πρὸς τὰς ομάδας αὐτάς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τῶν Δούκα Ἀχ.—Ἀλεξάνδρου—Σ. Βλάχμπεη—Τσιτσιμή Δημ. καὶ μυστικῆ τοιαύτη τοῦ Σταρτσιόβου. Ἐντεῦθεν δὲ δηλαδὴ ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Οἰκοτροφείου, διοχετεύοντο ὄπλα πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις, τὰ ὁποῖα μεταφέροντο ἐκ Σερρῶν μέσα εἰς φορτία ἀπὸ ψάθες, εἰς βαρέλια κρασιοῦ καὶ μὲ ἄλλους τρόπους. Ἀκούραστος ἡ μαγεύρισσα αὐτοῦ, Καλλίνα ὀνόματι, (ζῆ καὶ σήμερον γραῖα ἐγκαταλελειμμένη ἀπὸ ὅλους, εἰς Ν. Πετριτίσιον) ἄλλοτε μετέφερεν ἔγγραφα καὶ μηνύματα, ἄλλοτε ἔμαγεύρισε εἰς τοὺς ἀντάρτας καὶ ἄλλοτε ὁδηγὸς αὐτή, τοὺς ὁδηγοῦσε ἔξω τοῦ χωριοῦ κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τῶν Τούρκων, ὅπως συνέβη ὅταν ἡ ὁμάς τοῦ Δούκα εἰσῆλθεν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἀργότερον ἢ ὁμάς τοῦ Βλάχμπεη.

Σπουδαῖοι παράγοντες τοῦ ἀγῶνος εἰς τὸ Πετριτίσι ὑπῆρξαν ὁ Διδ)λος Εὐάγ. Γεροβασιλείου, ὅστις συλληφθεὶς ἔξωθεν τῆς Κ. Τζουμαζιάς (Ἑρακλείας) τὴν 1—8—1907 ἐφονεύθη διὰ ξυλοκοπημάτων, ὁ ἱερεὺς Παπαγιώργης Παντατζίδης, ὅστις ἐλειτούργει ἔχων πάντοτε ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης δύο πιστόλια (διότι εἶχεν γίνεαι ἀπόπειρα δολοφονίας του ὑπὸ κομιτατζήδων εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Παρέτσιου). Ἐπίσης οἱ ἀδελφοὶ Δημήτριος (Μήτας), Εὐάγγελος καὶ Ἀνδρέας Φιλίππου, ἰδίᾳ ὁ Μήτας, πλουσιώτατος μὲ ἀμπέλια, χωράφια καὶ ἓνα πελώριον σπίτι εἰς τὴν καρδιὰ τῆς βουλγαρικῆς συνοικίας. Αὐτὸς μετέφερεν ὄπλα, αὐτὸς μετέφερεν καὶ διεβίβαζεν πληροφορίας, στενώτατος συνεργάτης τοῦ Παπανικολάου, ἀλληλογραφοῦσε συχνὰ μὲ τὸν μητροπολίτη Μελενίκου, τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀγῶνος. Ὁ ἀδελφὸς του Εὐάγγελος, συλληφθεὶς ὑπὸ κομιτατζήδων εἰς Γκορένιε, κατετεμαχίσθη ζῶν, καὶ τὰ τεμάχια τοῦ σώματός του ἐκάησαν εἰς ἓνα φοῦρνον. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καίτοι ἔχει τῆς γενικῆς ἐκτιμῆσεως καὶ σεβασμοῦ ἀκόμη καὶ αὐτῶν τῶν τούρκων ἐδολοφονήθη βληθεὶς ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐνῶ ἔπινε τὸν καφέν του εἰς τὸ πλησίον τῆς οἰκίας του καφενεῖον, τὸ ἀπόγευμα τῆς 20—10—1905, ὑπὸ τινος βουλγάρου Ἀγγλῖκα ὀνόματι. Μάλιστα ὁ δολοφόνος, ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ μὴ ἀστοχήσῃ εἰς τὸ ἔργον του, μετέβη εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ καφενεῖου καὶ πυροβολῶν κατὰ τῶν ἐξερχομένων πανικοβλήτων θαμώνων τοῦ καφενεῖου, νομίσας ὅτι τοῦ διέφυγε ὁ Μήτας, ἐφόνευσε ἓναν ἀθῶον καὶ μάλιστα βούλγαρον. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἕτερος ἀδελφὸς Φιλίππου, Ἀνδρέας, συλληφθεὶς τὸ 1913 ὑπὸ τῶν βουλγάρων ἐφονεύθη διὰ ξυλοκοπημάτων. Ὡσαύτως παράγοντες τοῦ ἀγῶνος εἰς τὸ Πετριτίσι ἦτο καὶ ὁ μέγας ὑφασματέμπορος Τζιερόπουλος καὶ ὁ Ἀλέξ. Μπόνιας εἰς τὴν ταβέρναν τοῦ ὁποίου ἐσύχνανον ὅλοι οἱ Τούρκοι πρόκριτοι καὶ προύχοντες ἐκ τῶν ὁποίων συνέλεγεν συστηματικῶς πληροφορίας καὶ διεβίβαζεν αὐτάς εἰς τὸν Παπανικολάου.

Ἐπὶ τὴν πίεσιν τῶν βουλγάρων κομιτατζήδων ἔγινε βουλγαρικὸ κατὰ τὸ 1897 τὸ χωρίον Σιαρμπάνοβον, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἔμειναν παρὰ μόνον τέσσαρες ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι· τῶν Γ. Βακαλίδου, Ί. Καρίκη καὶ Ραφτοπούλου, Ἐκ τούτων ὁ Ί. Ραφτόπουλος τόσον εἶχε μισηθῆ ὑπὸ τῶν βουλγάρων

ρων, ὥστε μετὰ πολλὰ ἔτη τὸ 1916 καταφυγῶν εἰς τὴν Ἐλευθέραν Ἑλλάδα συνελήφθη εἰς Ἡράκλειαν καὶ ἀπηγχονίσθη.

Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπεχείρησε τὸν ἐκβουλγαρισμὸν τοῦ Σταρτσιόβου ὁ κομιτατζῆς Μπουτζίνας. Οὗτος εἰσελθὼν εἰς τὸ χωρίον μὲ ἑμελῆ συμμορίαν ἐκρύπτετο εἰς τὸν ἀχυρῶνα τοῦ Π. Κωνσταντίδου, μέχρις ὅτου εὔρη τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν νὰ συλλάβῃ τοὺς προύχοντας. Ἐκεῖ ὅμως τοὺς ἀντελήφθη ἓν παιδίον, τὸ ὁποῖον εἰδοποίησε τὸν Πρόεδρον τοῦ χωρίου Γραμματικόπουλον, ὅστις καὶ ἐκάλεσεν τοὺς τούρκους νὰ προστατεύσουν τὸ χωριὸ ἐνῶ οἱ κομιτατζῆδες ἐνεκλωβίσθησαν εἰς τὸν ἀχυρῶνα. Τουρκικὸν τμήμα ἔλθον ἐκ Πετριτίου περιεκύκλωσεν τὸν ἀχυρῶνα καὶ ἐνέπρησεν αὐτὸν ἀναγκασθέντων τῶν κομιτατζῆδων νὰ παραδοθῶν πλὴν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μπουτζίνα, Ντάφτιση, ὅστις ἐκάη ἐκεῖ εἰς τὸν ἀχυρῶνα. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐφόβισε πάρα πολὺ τοὺς κομιτατζῆδες, οἱ ὁποῖοι ἔκτοτε μετὰ μεγάλης περισκέψεως ἀπεφάσιζαν νὰ πλησιάσουν εἰς τὸ χωρίον. Αὐτὸς οὗτος ὁ ἀρχικομιτατζῆς Ντόντσιος ἐπιχειρήσας κάποτε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ χωρίον ἔφθασε μέχρι τοῦ νεκροταφείου καὶ δὲν ἐτόλμησεν νὰ προχωρήσῃ περισσότερον ἐπιστρέψας ὀπίσω, διότι ὡς ἔλεγεν παρέλυσαν τὰ πόδια του, ἀποδίδων τοῦτο εἰς τὸν ἅγιον Μηνῶν τὸν προστάτην τοῦ χωριοῦ.

Ἄργότερον περὶ τὸ 1902 ἡ συμμορία τοῦ Μπακάτσειφ πολλάκις ἐπεχείρησε νὰ ἐκβουλγαρίσῃ τὸ χωρίον, ἀλλὰ ὁσάκις εἰσῆρχετο εἰς αὐτὸ δὲν εὔρισκεν τοὺς προύχοντας καὶ τὸ πλεῖστον τῶν ἀνδρῶν, διότι οὗτοι ἐκρύπτοντο εἰδοποιούμενοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῶν γύρω χωριῶν καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ διαμένοντος εἰς Κούρνοβον Παπαϊωάννου, υἱοῦ τοῦ δολοφονηθέντος ἱερέως. Διὰ τοῦτο ὁ Μπακάτσειφ ἐπεχείρησε νὰ στρέψῃ τὴν μῆνιν τῶν τούρκων ἐναντίον τοῦ Σταρτσιόβου. Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους αὐτοῦ ἐνήδρευσεν ἔξω τοῦ χωριοῦ μὲ σκοπὸν νὰ ἐξοντώσῃ ἓνα τουρκικὸν ἀπόσπασμα ὑπὸ τὸν τούρκον Θυράμπεη, τὸ ὁποῖον εἶχεν μεταβῆ εἰς Στάρτσιβο διὰ τὴν ἐπιταξιν Ἰππων, καὶ νὰ ἀποδώσῃ τὸν φόνον εἰς τοὺς Σταρτσιοβίτας. Εἰδοποιηθέντες ὅμως οὗτοι περὶ τούτου ἐξαπέστειλον τὸ τουρκικὸν ἀπόσπασμα δι' ἄλλης ὁδοῦ. Ἀποτυχόντες ὅμως οἱ κομιτατζῆδες καὶ μὴ παραιτούμενοι τοῦ σκοποῦ των ἐφόνευσαν ἐκεῖ ἓνα τούρκον κτηματίαν ἐκ Πετριτίου τὸν Χασὰν ἄγά, τυχαίως μεταβάντα εἰς τὰ κτήματά του κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Μετὰ τὸ ἀνόσιον τοῦτο ἔγκλημα εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον ἠξίωσαν τὸν ἐκβουλγαρισμὸν του, μὴ τολμώντες ὅμως νὰ προβοῦν εἰς βιαιοπραγίας, διότι οἱ πλεῖστοι τῶν προκρίτων εἶχον κρυβῆ καὶ λόγω τῆς τύχης τοῦ Ντάφτισιο. Οἱ κάτοικοι μὲ διαφόρους φιλοφρονησεις καὶ ψευτοὑποσχέσεις τοὺς ἀπεμάκρυναν τοῦ χωριοῦ, τὸ δὲ πτώμα τοῦ ἀτυχοῦς τούρκου ἀπέρριψαν μακρὰν τοῦ χωριοῦ. Ἡ γυναῖκα του ὅμως μένεα πνέουσα, ἀπέδωσεν τὸν φόνον εἰς τοὺς Σταρτσιοβίτας καὶ τῇ ἐμμονῇ της συνελήφθη καὶ καταδικασθεῖς ἀπηγχονίσθη εἰς Πετριτίσι ὁ κολλήγας αὐτοῦ Θεοδ. Καντούρης.

Τὸ 1903 ὁ ἀρχικομιτατζῆς Ντόντσιος μὲ ἀπειλὰς καὶ τρομοκρατικὰς πράξεις ἐξηνάγκασε τὸν ἐκ τοῦ Σταρτσιόβου, ἱερέα τοῦ χωρίου Μπογορόβιτσα Παπᾶ Κυριακὸν Ἀργυρίου νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτό καὶ τὸ χωρίον νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν. Παρὰ ταῦτα καὶ παρ' ὄλον ὅτι ὁ ἐμφανισθεὶς διχασμὸς μεταξὺ τῶν κατοίκων ἐδημιούργησεν πολλὰ θύματα, τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων τῆς Μπογορόβιτσας διετήρησε τὴν ἑλληνικὴν του συνείδησιν καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τὸ 1913 κατέφυγεν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, εἰς Πετρίτσιον.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος 1904 ὁ Ἀρχικομιτατζῆς Ντόντσιος ἐκάλεσε εἰς τὴν φωλεάν του, εἰς τὸ χωρίον Τσορίτσενες, τρεῖς ἀπὸ τοὺς σημάντικωτέρους τῶν προκρίτων τοῦ Σταρτσιόβου, τοὺς Ἀθανάσιον Κων)νου Κυριακοῦ καὶ Στυλ. Σλατίντσην. Παρ' ὄλον ὅτι εἶχεν ἐνσκήψῃ ἄγριος ὁ χειμῶν καὶ τὴν ἐπομένην 11η Νοεμβρίου, ἦτο ἡ μεγάλη πανήγυρις τοῦ χωρίου ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τοῦ πολιούχου καὶ φύλακος τοῦ χωρίου Ἀγίου Μηνᾶ, οἱ πρόκριτοι μετέβησαν εἰς Τσορίτσενε. Ὁ ἀρχικομιτατζῆς τοὺς ἐδέχθη μὲ φιλοφρονήσεις καὶ ἤξιωσε τὸν ἐκβουλγαρισμὸν τοῦ χωρίου των. Οὗτοι προσέβαλλον διαφόρους ἀντιρρήσεις κατ' ἀρχήν, τελικῶς δὲ ἠναγκάσθησαν νὰ δώσουν ἀορίστους ὑποσχέσεις.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Ντόντσιος μὲ μιὰν συμμορίαν ἐκ 15 κομιτατζήδων ἐπεσκέφθη καὶ ὁ ἴδιος τὸ χωρίον καὶ ἐπανέλαβεν τὰς ἀξιώσεις του. Καὶ πάλιν οἱ κάτοικοι μὲ ψευτοὑποσχέσεις καὶ δῶρα τὸν ἀπεμάκρυναν τοῦ Σταρτσιόβου.

Εἰς τὰς 12 Δεκεμβρίου ὅμως τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ ἀρχικομιτατζῆς μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῶν κομιτατζήδων του, 90 ἐν συνόλῳ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ ἀρχηγοὶ συμμοριῶν Παῦλε, Μπακάλτσιεφ, Παρθένωφ κλπ. ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ἐκ Κουρνόβου ἐξωμότου Ντίνα, εἰσῆλθεν καὶ πάλιν εἰς Στάρτσιοβον. Κατηνθύνθη εἰς τὴν Κάτω συνοικίαν, ὅπου εὐρίσκοντο καὶ αἱ οἰκίαι τῶν σπουδαιότερων προκρίτων καὶ καλέσας αὐτοὺς τοὺς ἤλεγξε δριμύτατα διὰ τὴν ἀθέτησιν τῶν ὑποσχέσεων πού τοῦ ἔδωσαν κατὰ τὴν προηγουμένην του ἐπίσκεψιν. Ἀπειλοῦντες γῆν καὶ οὐρανὸν οἱ κομιτατζῆδες ἀπήτησαν νὰ ἐκβουλγαρισθῇ τὸ χωρίον, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἄφηναν «οὔτε πουλὶ ζωντανό» ὡς ἔλεγεν ὁ φέρων στολὴν βουλγάρου λοχαγοῦ κομιτατζῆς Παρθένωφ. Τοὺς ἱερεῖς ἔσυρον ἀπὸ τὰ γένηα καὶ ἔθετον τὰς μαχαίρας των εἰς τὸν λαιμόν, διὰ νὰ λειτουργήσουν βουργαριστί, αὐτοὶ ὅμως ἠρνοῦντο διότι δὲν γνωρίζουν βουλγαρικὰ γράμματα. Ἐζήτησαν νὰ τοὺς παραδώσουν τοὺς διδασκάλους Φωτεινὴν Παπαδημητρίου¹ καὶ Ἀντώνιον Πλουμῆν, οἱ ὁποῖοι

1) Περὶ τῆς ἐν γένει δράσεως τῆς ἀξιοθαυμάστου καὶ νεσρωτάτης τότε Ἑλληνίδος διδασκαλίσσης, ὅρα Ἐκθεσιν ἀπὸ 14 Ὀκτωβρίου 1933 τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας καὶ πρώην Μελενίκου, Εἰρηναίου, ἐν σελ. 27—29 τῆς ὑπὸ τοῦ Παν. Στάμου συγγραφείσης βιογραφίας αὐτοῦ, Θεσπίακη 1949, ἀπεηθυσθείσης πρὸς τὸν τότε πρωθυ-

ἀπὸ τοῦ 1900 εἰργάζοντο εἰς τὸ χωρίον ὡς πραγματικοὶ ἐθναπόστολοι. Οἱ κάτοικοι ὅμως ἠρνήθησαν καὶ τοὺς ὑπερησπίσθησαν μὲ αὐταπάρνησιν. Μάλιστα ἐτραυματίσθη ὑπὸ τινος κομιτατζῆ ὁ Θεόδ. Καπετανόπουλος, ὅταν τοὺς εἶπεν ὅτι «προτιμοῦμεν νὰ μᾶς σκοτώσητε καὶ νὰ σφάξητε τὰ παιδιὰ μας, παρὰ νὰ σᾶς παραδώσωμε τοὺς ἀθώους δασκάλους ποὺ δὲν ἔφταιξαν σὲ τίποτε, παρὰ δουλεύουν γιὰ τὸ ψωμί τους». Τῇ ἐπεμβάσει τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν κομιτατζήδων ἀπεσοβήθη τότε ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τοῦ ἐπεισοδίου μὲ τὴν ρητὴν ἐντολὴν νὰ ἀπομακρυνθοῦν οἱ διδάσκαλοι ἀμέσως τὴν ἐπομένην.

Τὴν δραματικὴν κατάστασιν τοῦ χωρίου ἔσωσε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ἀπρόοπτος ἐμφάνισις τουρκικοῦ ἀποσπάσματος. Ὁ βούλγαρος διδάσκαλος τοῦ Κουρνόβου Ντίμιτσιος ἐν τῇ προσπάθειά του νὰ στρέψῃ τὴν μῆνιν τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ ἀνθισταμένου εἰς τὰ βουλγαρικὰ σχέδια Σταρτσιόβου, εἶχεν καταγγεῖλει πρὸ ἡμερῶν εἰς τὰς Τουρκικὰς ἀρχὰς Πετριτσιού, ὅτι διενεργεῖτο ἐκεῖ εἰς εὐρείαν κλίμακα λαθρεμπόριον καπνοῦ. Ἔνεκα τούτου αὐταὶ ἀπέστειλαν τὸ ἐμφανισθὲν ἀπόσπασμα. Εὐτυχῶς τούτο μετέβη εἰς τὴν ἄνω συνοικίαν, ὅπου δὲν ὑπῆρχον κομιτατζήδες. Οἱ κάτοικοι, τῇ προτροπῇ τοῦ σοφοῦ γέροντος καὶ ἐπὶ 20ετίαν ἐνόρκου, Περίγγου, διὰ νὰ σώσουν τὸ χωρίον τους ἀπὸ τυχόν σύγκρουσιν τῶν τούρκων μετὰ τῶν κομιτατζήδων καὶ διὰ νὰ ἀπαλλαγῶσι αὐτῶν τὸ ταχύτερον, οἱ ὅποιοι βεβαίως δὲν εἶχον διάθεσιν συγκρούσεως μετὰ τῶν τούρκων, προσεποιήθησαν ὅτι ὄντως διέξήγαγον λαθρεμπόριον καπνοῦ. Οὕτω ὑποβοηθούντος καὶ ἐνὸς γάμου, ὁ ὁποῖος ἐγίνετο τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκρατήθησαν οἱ τούρκοι εἰς τὴν ἄνω συνοικίαν. Κατόπιν τούτου οἱ κομιτατζήδες ἔγιναν μετριοπαθέστεροι καὶ μόλις ἐνύκτωσεν ἔφυγαν μὲ τὴν προειδοποίησιν ὅτι τὰ Χριστούγεννα θὰ ἐπανήρχοντο νὰ συνεορτάσουν τὸν ἐκβουργαρισμὸν τοῦ χωρίου, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἄνευ περιστροφῶν καὶ ὑπεκφυγῶν.

Τὴν ἐπομένην συνελθόντες οἱ πρόκριτοι ἀπεφάσισαν νὰ ἀπομακρύνουν τοὺς διδασκάλους των, διὰ νὰ ἔξαπατήσουν τοὺς κομιτατζήδες καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ προφυλάξουν τὴν ζωὴν αὐτῶν. Συνέταξαν δὲ ἀμέσως δραματικὸν ὑπόμνημα πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μελενίκου Εἰρηναῖον διὰ ταχεῖαν καὶ δυναμικὴν βοήθειαν.

Ὁ ἀκάματος μητροπολίτης Εἰρηναῖος εὐθὺς ὡς ἔλαβεν τὸ ὑπόμνημα, παρὰ τὸν δριμύτατον χειμῶνα, ἀνεχώρησεν αὐθημερὸν εἰς Σέρρας ἔφιππος, κινδυνεύσας μάλιστα νὰ πνιγῇ κατὰ τὸ πέρασμα τῶν ποταμῶν, καὶ παρουσιάσθη εἰς τὸν Τούρκον διοικητὴν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέθεσεν μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν καὶ ἐζήτησεν ἄμεσον βοήθει-

πουργὸν Ἰωάννην Μεταξᾶν, ὡς καὶ ἔκθεσιν τῆς ἰδίας Φωτεινῆς Παπαδημητρίου ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου 1938 πρὸς τὸν Μητροπολίτην Εἰρηναῖον ἀνιστοροῦσαν τὰ ἐν Σταρτίβο λοβώντα χώραν κατὰ τὸ διάστημα τῶν 11 ἐτῶν καθ' ἃ διετέλεσε διδασκάλισσα σ. 185-190.

αν. Ὁ τοῦρκος διοικητὴς συγκινήθηκε καὶ ἐκτιμῶν βαθύτατα τὸν σεβασμιώτατον ὑπεσχέθη ὅτι θὰ προστατεύῃ τὴ Στάρτσιοβον.

Πράγματι, τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τὸ χωρίον εὐρέθη περικλωμένον ὑπὸ ἰσχυρᾶς δυνάμεως τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ οὕτω οὐδεὶς κοιμιτατζῆς ἐτόλμησε νὰ πλησιάσῃ εἰς αὐτό, ὅπου οἱ κάτοικοι ἐώρτασαν ἑλληνικώτατα τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ τουρκικὴ αὐτὴ δύναμις ἔκτοτε ἐγκατεστάθη μονίμως εἰς τὸ Σταρτσιοβο.

Τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1905 ὁ μητροπολίτης ἐπεσκέφθη τὸ χωρίον εἰς τὸ ὁποῖον ἐτέλεσεν ἀρχιερατικὴν λειτουργίαν καὶ δι' ἐνθέρμου ὁμιλίας ἐνεψύχωσεν τοὺς κατοίκους ἐγκατέστησεν δὲ ἕκ νέου καὶ τὴν διδασκάλισαν Φωτ. Παπαδημητρίου.

Οἱ κάτοικοι ἀνακουφισθέντες ἀντιμετωπίζουν πλέον μὲ νέον θάρρος τὰς προκλήσεις καὶ ἀπειλὰς τῶν βουλγάρων κοιμιτατζήδων. Μὴ ἐπαφιέμενοι εἰς τὴν τουρκικὴν προστασίαν ἐξοπλίζονται μυστικῶς καὶ ὅταν μεταβαίνουν εἰς τοὺς ἀγροὺς τῶν φέρουν συνήθως καὶ τὸ ὄπλον μαζύ των, φύλακες δὲ ἔξωπλισμένοι προστατεύουν τοὺς ἐργαζομένους ἔξω τοῦ χωρίου.

Παρὰ ταῦτα οἱ κοιμιτατζῆδες ἐξαπατηθέντες θέλουν νὰ ἐκδικηθοῦν καὶ κατορθώσουν τοῦτο τὴν 5η Ἰουλίου 1905. Ἡ συμμορία τοῦ Πετρῶφ ἐνεδρεύουσα εἰς τοὺς ἀγροὺς συνέλαβεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοὺς Σάββαν καὶ Νικόλαον Κυριακοῦ, Εὐστάθιον καὶ Κων)νον Ματρούνη, τὸν Γεώργιον Τσιμπάλαν καὶ τὸν 18ετὴ Δημήτριον Ἀθ. Κυριακοῦ. Τοὺς μὲν πρώτους κατεκρεούργησαν ἐπὶ τόπου, τὸν δὲ νεαρὸν ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἔγινε τὸ ἐγκλημα, ἀφῆκαν ἐλεύθερον διὰ νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸ χωρίον τὰ γενόμενα καὶ ὅτι ἡ ἰδία τύχη θὰ ἀναμένῃ πάντας τοὺς κατοίκους.

Τὸ ἐγκλημα τοῦτο κατετάραξε τὸ χωρίον ἀλλὰ καὶ ἐδυνάμωσε τὴν μαχητικὴν του διάθεσιν. Ἀπεφασίσθη τότε καὶ συνεκροτήθη μαχητικὴ ὁμὰς νέων, ἡ ὁποία ἀνέλαβε νὰ προστατεύῃ τὸ χωρίον καὶ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς κοιμιτατζῆδες, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὰς δρώσας ὁμάδας τοῦ Στ. Βλάχμπεη, Δ. Δούκα, Ἀλεξάνδρου, Τσιτσιμή Δημ. καὶ τοῦ ἐκ Μαχαλάδων Ἀμπντοῦλ Τσαούς. Τῇ ἐγκρίσει καὶ τοῦ ἐν Σέρραϊς κέντρου τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως ἡ ὁμὰς αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν ἐξῆς: 1) Θεόδωρον Γιάντσιον ἢ Καπετανόπουλον ψευδώνυμον Τότσκας, ἀρχηγός. 2) τὰ παιδιὰ αὐτοῦ Νικόλαον καὶ Χρῆστον 3) Ἰωαν. Μπελεβεσλῆ 4) Πέτρου Περίγγου 5) Δημητρίου Σμιλιάντη 6) Ἰωάννη Ραφτοπούλου (ἐκ Σιαρμπανόβου) 7) Παντελῆ Κυριακοῦ 8) Ἀγγέλου Πασχάλη (Τανούλης) 9) Δαυὶδ Βακουφτοῆ καὶ 10) τῶν ἀδελφῶν Πέτρου καὶ Ἡλίας Μπογορίτσα. Ἡ ὁμὰς αὕτη, κυρίως εἰλεῖν, δὲν ἦτο ἀνταρτικὴ ὁμὰς, ἀλλὰ μυστικὴ ὁμὰς αὐτοαμύνης. Ὅταν ὅμως αἱ περιστάσεις τὸ ἐπέβαλον καὶ κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Κέντρου Σερρῶν ἐξήρχετο εἰς δροῶσιν. Ἐξοπλίσθη ὑπὸ τοῦ Κέντρου Σερρῶν. Τὰ ὄπλα μετεφέροντο κρυμμένα μέσα εἰς φορτία ἀπὸ ψάθης καὶ τὰ πυρομαχικὰ μέσα σὲ βαρέλια κρασιοῦ. Μία

μάλιστα ἀποστολὴ ὑπὸ τοὺς Ἄγγ. Τανούλην, Λαυτὶδ Βακουφτοῦν καὶ Ἰωάν. Μπελεβεσλὴν προδοθεῖσα ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν τουρκικοῦ στρατοῦ παρὰ τὸ χωρίον Πρεπέτσινε. Καὶ τὰ μὲν τρία φορτία ὄπλων κατεσχέθησαν, ὡς καὶ τὰ ζῶα, ἀλλὰ οἱ ἄνδρες διέφυγον καταφυγόντες εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα τῇ συνδρομῇ τῆς ὀργανώσεως Σερρῶν. Μετὰ τινα χρόνον ἐπανῆλθον εἰς τὸ χωρίον μὲ βεβαιώσεις ἡγουμένου τοῦ Ἁγίου ὄρους, ὅτι εἰργάζοντο ἐκεῖ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἀπουσίας των.

Κατ' ἀρχὰς ἡ ὁμὰς αὕτη προέβη εἰς ἀθρόα ἀντίποινα κατὰ τῶν βουλγάρων ἐνεδρεύουσα εἰς τὸ δάσος Μπρέτσε, πλησίον δρόμου πρὸς τὸ Πετρίτσι. Ἀργότερον ὅμως πρὸς πρόληψιν ἀδικιῶν δὲν ἐνήργει εἰμὴ μόνον κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Κέντρου Ἑλλην. Ἀντιστάσεως Σερρῶν. Τὰς σχετικὰς ἐντολάς του καὶ ὁδηγίας μετέφερεν ἐκ Σερρῶν ὁ ἐκ τῶν προκρίτων Ἄθαν. Κυριακοῦ, ὅστις ἐκάστην τρίτην μετέβαινε εἰς Σέρρας εἰς τὸ παζάρι (εἰς τὴν ἑβδομαδιαίαν ἀγοράν), ἢ διεβιβάζοντο μέσω Πετριτσίου. Αὕτη ἐξετέλεσε σημαίνοντας παράγοντας τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου εἰς Μπουθρόβιτσαν, Καστίλτσα, Πετρίτσιον κ.ά. Ὅταν δὲ οἱ κομιτατζῆδες ἐφόνευσαν εἰς τὰ ἀμπέλια τοῦ Μελενίκου τὸν Μ. Μάνον, τῇ προτροπῇ τοῦ ἐκ Βράνια βουλγάρου παράγοντος Πότσικα, τὸ Κέντρον Σερρῶν ἔδωσε ἐντολὴν εἰς τὴν ὁμάδα αὐτὴν τοῦ Σιαρτσιόβου νὰ ἐξοντώσῃ τὸν Πότσικαν τοῦτον. Πράγματι ἡ ὁμὰς μετέβη ἐκεῖ, μὲ ὁδηγὸν ἐκ Μελενίκου. Ἐκεῖ ἐπειδὴ τὸ σπίτι τοῦ βουλγάρου ἐπροστατεύετο δι' ὑψηλοῦ τοίχου, ὁ Πέτρος Περίγγος δι' ἄλματος ἐπὶ κοντῶ (ἐγυμνάζοντο εἰς τοῦτο τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ὑπὸ τῶν διδασκάλων των), ἐπήδησε εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἰσῆλθον καὶ οἱ ἄλλοι τῆς ὁμάδος. Ἐπειδὴ δὲ οἱ βούλγαροι δὲν ἤνοιγον τὸ σπίτι, ἔκαψαν αὐτὸ καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Πότσικα καὶ μόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐσώθη μὲ ἐγκαύματα πηδήσας ἀπὸ τὸ παράθυρο ὕψους 3 μ. ἐπάνω εἰς σωρὸν κληματοβεργῶν.

Ἡ σθεναρὰ ἀντίστασις τοῦ Στρατσιόβου καὶ ἡ δρᾶσις τῆς ὁμάδος του συνετέλεσαν ὥστε νὰ ἀναθαρρῦσῃ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον τῆς περιοχῆς καὶ πολλοὶ ἀποσκιρτήσαντες νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸν ἑλληνισμόν. Ἐὰν δὲν ἐμεσολάβη τὸ κίνημα τῶν νεοτούρκων καὶ ἡ κατὰ τὸ 1908 ἐγκαθιδρύσις τοῦ Χουριετ (τουρκικοῦ συντάγματος) ἀσφαλῶς τὰ πράγματα θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν προτέραν των θέσιν.

Μὲ τὴν ἰσχὴν τοῦ τουρκικοῦ Συντάγματος καὶ ἐπειδὴ ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη, ὅτι ὅπου εἰσέλθουν Ἕλληνες ἀντάρται τὰ χωρία ἐκεῖνα ἤθελον εἶναι ἑλληνικὰ ὁ καπετὰν Ἀλήξανδρος μὲ τοὺς ἀντάρτας του ἐπῆγεν εἰς Μελενίκον, Στάρτσιβο, Πετρίτσιον καὶ τ' ἄλλα χωρία τῆς περιοχῆς.

Ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος ὁ ἐνοπλος ἀγὼν ἐτερματίσθη, ἡ εἰρήνη ἐπεκράτησεν. Ἐνοπλος ὅμως εἰρήνη, διότι παρ' ὅλας τὰς ἐκκλήσεις τῶν τούρκων τὰ ὄπλα ἐκρατήθησαν.

Κατὰ τοὺς βαλκανικὰς πολέμους, λόγῳ τῆς συμμαχίας οἱ βούλγαροι

δὲν προέβησαν εἰς βιαιοπραγίας εἰς Στάρτσιοβον. Ἄλλωστε δὲν τοὺς ἐδόθη ὁ χρόνος λόγῳ τῆς ραγδαίας ἐξέλιξεως τῶν γεγονότων, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῶν μέτρων ἀμύνης, τὰ ὅποια εἶχε λάβει τὸ χωρίον. Εἰς τὸ Πετριτσι ὅμως συνέλαβον πολλοὺς καὶ τοὺς ἐξυλοκόπησαν ἀγρίως. Ὑποχωροῦντες τὸ 1913 πρὸ τῆς ὁρμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἠθέλησαν νὰ τὸ πυρπολήσουν. Ἀντιληφθέντες ὅμως τὰ ἀμυντικὰ μέτρα τῶν κατοίκων—εἶχον ἐξοπλισθῆ καὶ αἱ γυναῖκες ἀκόμη—καὶ μὴ ἔχοντες χρόνον παρητήθησαν τοῦ σχεδίου των ἀφέντες αὐτὸ ἀνενόχλητον.

Μετ' ὀλίγον ὁ προελαύνων νικηφόρος ἑλληνικὸς στρατὸς εἰσῆρχετο ἀπελευθερωτῆς εἰς τὸ χωρίον. Σύσσωμος ὁ πληθυσμὸς μὲ ἀκριτον φρενήρη ἐνθουσιασμὸν ὑπεδέχθη αὐτό, ὁ δὲ Παπακυριάκος, μὴ δεχόμενος νὰ τοῦ ἀσπασθοῦν οἱ στρατιῶται τὴν χεῖραν, παίρνει εἰς τὰς χεῖρας του τὸ πιλήκιον τοῦ πρώτου ἑλληνοστρατιώτου καὶ ἀσπάζεται εὐλαβῶς τὸ ἐθνόσημον ἐνῶ τὰ δάκρυα τρέχουν ποταμηδὸν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του. Αὐθορμήτως δὲ 83 νέοι τοῦ χωριοῦ σπεύδουν ἐθελονταὶ εἰς τὸν ἐθνικὸν στρατὸν καὶ ὀδηγοὶ αὐτοῦ εἰς τὰς τελευταίας μάχας, ἧτοι 10 εἰς τὴν VI Μεραρχίαν, 70 εἰς τὴν II Μεραρχίαν καὶ 3 εἰς τὴν I Μεραρχίαν. Ἔλαβον δὲ μέρος εἰς τὰς μάχας τοῦ Μικροβο—Τζααμί-τεπέ—καὶ Πέτισοβο.

Δυστυχῶς ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου ὥρισε τὰ Ἑλληνοβουλγαρικὰ σύνορα ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Μπέλλες καὶ τὰ χωριά τῆς Ἄνω Κοιλιάδος τοῦ Στρουμόνος ἀφέθησαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τούτων καὶ ἅπαντες οἱ κάτοικοι τοῦ Σταρτσιόβου, μὴ στέργοντες νὰ στερηθοῦν τῆς ἐλευθερίας, διὰ τὴν ὁποίαν τόσον ἠγωνίσθησαν καὶ τόσα ὑπέφερον, δακρύβρεκτοι ἐγκατέλειψαν τὰ αἱματοποτισμένα χῶματα τοῦ χωριοῦ των καὶ ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα ζήσουν ἐλεύθεροι καὶ αὐτοὶ μεταξὺ τῶν ἐλευθέρων ἀδελφῶν των, ἐγκατασταθέντες εἰς Βέτριναν (Νέον Πετριτσιον) μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν πέριξ χωρίων Μπογορόβιτσας, Σιαρμπάνοβου Πετριτσιου κλπ.